

Rechtanwalt HW KB
Witte Henning
Box 1343
181 25 Stockholm

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

DNR 2010-496-AFS

Skapa pengar - fractional reserve banking - förfrågan

2010-07-08

ESTABLISHED 1668

Hej Henning,

Tack för din fråga.

Hur pengar skapas i ekonomin är inte helt okomplicerat. Det är sant att bankerna genom att ta emot insättningar och låna ut pengar bidrar till att öka mängden pengar i ekonomin (penningmängden). Det finns dock begränsningar för hur mycket penningmängden kan öka. Nedan har vi försökt reda ut begreppen och med ett par förenklade exempel försökt förklara hur detta går till och hur det relaterar till begreppet *fractional reserve banking*.

Begreppet fractional reserve banking innebär att för varje krona som en kund sätter in på banken behåller banken enbart en liten andel som en reserv (t.ex. som sedlar och mynt i kassan) medan den största delen lånas ut igen. Denna utlåning blir så småningom till inlåning i en annan eller samma bank och pengarna kan då återigen lånas ut till nya kunder. Eftersom bankerna genom att låna ut pengar gör det möjligt för nya insättningar som de sedan kan låna ut igen skapar bankerna pengar. Pengarna som bankerna skapar är emellertid inte sedlar och mynt utan så kallade kreditpengar. Att bankerna skapar pengar innebär inte att det skapas någon förmögenhet. Mot ökningen i inlåning står hela tiden en lika stor ökning i utlåning, både allmänhetens och bankernas nettoförmögenhet är med andra ord oförändrad.

Hur mycket bankerna kan låna ut begränsas av storleken på den reserv som de väljer att hålla. I många länder regleras storleken på reserven i lag, genom ett så kallat reserve requirement eller kassakrav. Kassakravet anger hur stor reserv bestående av likvida tillgångar (kontanter) i förhållande till insättningar i banken (eller i vissa fall i förhållande till utlåningen) som banken måste deponera hos centralbanken. Om reservkravet är 10 procent och banken har 100 i inlåning kan den bara låna ut 90 av dessa eftersom 10 måste deponeras som en reserv i centralbanken. Eftersom utlåning så småningom blir till inlåning, i samma eller en annan bank, måste banken när dessa 90 blir inlåning avsätta 9 som en reserv i centralbanken, men kan låna ut 81 igen. För varje gång som pengarna sätts in på banken krymper beloppet som kan lånas ut eftersom banken hela tiden måste avsätta en del av insättningen till reserven. Till slut har den ursprungliga

insättningen lånats ut så många gånger att hela nettoförmögenheten i ekonomin motsvaras av bankernas reserver. Då har bankerna inga möjligheter att låna ut mer pengar.

I praktiken behöver banken emellertid inte vänta på en insättning för att kunna låna ut, utan kan låna ut genom att direkt skriva ut ett depositionsbevis. Detta kan vi första ansatsen verka lite märkligt, men kan förklaras genom följande exempel:

A är kund i Bank 1 och beviljas ett bolån på 100 för att köpa ett hus. När Bank 1 ger bolånet till A uppstår en tillgång i bankens balansräkning i form av en bolånefordran på A. Samtidigt som detta sker ökas A:s kontobehållning med bolånebeloppet, det vill säga A:s inlåningskonto i Bank 1 krediteras med 100. För banken utgör ökningen av A:s kontobehållning en skuld. Banken har då via ett bolåneavtal med A och en kontokreditering skapat en tillgång som finansierats av en skuld till A. När A sedan ska betala säljaren, B, för huset och denna är kund i en annan bank kommer Bank 1 behöva 100 i likvida medel för att kunna genomföra betalningen för A:s räkning. Detta kan Bank 1 göra genom att låna av B:s bank eller genom att Bank 1 emitterar ett värdepapper och därmed får likvida medel för att kunna genomföra betalningen.

I Sverige, och i många andra länder, finns det inte något kassakrav. I stället begränsas bankernas utlåning ytterst av ett kapitaltäckningskrav. Kapitaltäckningskravet definieras i de så kallade Baselreglerna och innebär något förenklat att bankerna måste hålla en viss mängd eget kapital (aktiekapital och balanserade vinstmedel) i förhållande till sin utlåning (8 procent av den riskjusterade utlåningen). Exakt hur kapitalkravet begränsar bankernas utlåning skiljer sig något från kassakravet, men mekanismen är i princip densamma som beskrivet ovan.

Med vänlig hälsning

SVERIGES RIKSBANK

Olof Sandstedt